

WPROWADZENIE

Niniejszy zbiór ma służyć jako szeroko pojęta podstawa do inspirowania działań praktycznych, a także – częściowo – uzasadniających je prac badawczych, w dziedzinie stymulowania aktywności twórczej. Każda działalność o celu praktycznym jest sztuką i wymaga podejścia innowacyjnego, co eliminuje możliwość korzystania z gotowych recept, toteż nie są one tutaj zawarte, pomimo że niektóre fragmenty tekstu przedstawiają zabiegi heurystyczne w sposób konkretny.

Adresatem tej książki są ci spośród psychologów i pedagogów, stosujących wiedzę o twórczości, którzy uważają, że konstruowanie procedur, projektowanie oddziaływania (a także planowanie badań), chociaż powinno wykorzystywać intuicję, opierać się na wglądzie i działaniach doraźnych, prowokowanych sytuacją, musi być poprzedzone gruntownymi studiami. Trawestując znane powiedzenie L. Pasteura, że odkrycie przypadkowe zdarza się tylko umysłom dobrze przygotowanym, można powiedzieć, że umiejętne stosowanie wiedzy zdarza się częściej osobom dobrze zorientowanym w danej dziedzinie. Niniejsza praca, jako niewielki przyczynek do psychologii twórczości, ma na celu ową orientację polepszyć.

Wydaje się zatem, że pedagog może tu znaleźć inspiracje dla działań wychowawczych w interpretowaniu istoty twórczości jako orientacji ku wartościom (A. Galdowa, A. Nelicki), psycholog czy specjalista z zakresu zarządzania zyskać kolejne przesłanki doboru osób do pracy czy grupy rozwiązującej problem, czy po prostu zrozumieć psychologiczne podłoże przedsiębiorczości (A. Strzałecki), nauczyciel czy lider grupy myślenia twórczego może się dowiedzieć, jakie są motywacyjne podstawy aktywności twórczej (A. Tokarz). Każdy czytelnik, jak się wydaje, może sięgnąć do charakterystyki interakcji społecznych, występujących w trakcie grupowego rozwiązywania problemów, i objaśnień fenomenu „umysłu zbiorowego” (K. Broclawik) czy do „kliniki” myślenia metaforycznego w charakterystyce metody synektycznej, opisaney na przykładach eksperymentu naturalnego w klasie szkolnej, wraz ze scenariuszami fragmentów lekcji (W. Limont). Przydatny dla wszystkich może być przegląd technik i strategii badania twórczości, charakteryzujący krytycznie poszczególne, liczne metody (D. Kubicka).

W odróżnieniu od opracowań monograficznych, w których charakteryzuje się zjawisko, mając u podstaw jednolity pod względem metodologicznym zbiór założeń (por. E. Nęcka, 2000, 2001, 2003, wyd. II), przyjęto, jako kryterium

doboru artykułów, możliwie dużą różnorodność stanowisk, tak aby twórczość została zaprezentowana z odmiennych punktów widzenia, odmiennych metodologii, nawet rozmaitych technik badawczych. Otwierający tom artykuł Anny Galdowej i Aleksandra Nelickiego, przedstawiający hermeneutyczną w metodzie, a psychologiczną w przedmiocie analizę istoty twórczości, poprzedza ściśle i dokładną w relacji, nawet w aspekcie zasadności stosowania poszczególnych procedur statystycznych, empiryczną charakterystykę wybranych elementów modelu twórczej przedsiębiorczości Andrzeja Strzałeckiego, opracowywanego przez Autora od wielu lat (A. Strzałecki, 1989, 2003). Panorama technik badawczych, stosowanych w badaniach nad twórczością, jaką przedstawia w swym artykule Dorota Kubicka, sięga od klasycznych prób Guilfordowskich do *Skali Twórczości Życiowej*, R.L. Richards, metody analizy jakościowej, wymagającej właściwie wywiadu klinicznego, prowadzonego techniką quasi-narracyjną.

Różnorodność tego zbioru to konieczne nawiązania do różnych dziedzin psychologii: zagadnień osobowości i wartości, motywacji, interakcji społecznych w grupie i poznawczego funkcjonowania grupy, problematyki myślenia metaforycznego, a także rozmaitych podejść i strategii badawczych: analizy hermeneutycznej, statystycznej analizy danych, rozważań teoretycznych, danych obserwacyjnych, eksperymentu naturalnego, analiz jakościowych.

T. Kocowski (1991b; T. Kocowski, A. Tokarz, 1991) określił istotę aktywności twórczej jako „poszukiwanie różnorodności i różnorodność poszukiwań”, wydaje się, że to stwierdzenie powinno być mottem dla Czytelników niniejszej książki, którzy znajdą w niej silny impuls do realizowania strategii zawartej w cytowanym określeniu.